

**VẬN DỤNG QUAN ĐIỂM HỒ CHÍ MINH
VỀ VAI TRÒ NGƯỜI THẦY VÀO VIỆC BỒI DƯỠNG ĐỘI NGŨ NHÀ GIÁO
ĐÁP ỨNG YÊU CẦU ĐỔI MỚI GIÁO DỤC ĐÀO TẠO**

TS. Trương Văn Tuấn¹

TÓM TẮT

Trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh, tư tưởng về giáo dục luôn có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc đối với sự nghiệp cách mạng Việt Nam. Vận dụng các quan điểm của Hồ Chí Minh về vai trò người thầy vào việc xây dựng, bồi dưỡng đội ngũ nhà giáo hiện nay là kế thừa và phát triển tư tưởng của Người trong thời kỳ mới. Người thầy là yếu tố quyết định đến chất lượng giáo dục, sản phẩm của dạy học là tương lai của dân tộc. Vì vậy, mỗi nhà giáo cần quán triệt đầy đủ, sâu sắc, toàn diện hơn những lời dạy quý báu, những quan điểm của Hồ Chí Minh về giáo dục, về vai trò, trách nhiệm của người thầy giáo đối với Tổ quốc, với nhân dân.

Từ khóa: *Người thầy giáo; Tư tưởng Hồ Chí Minh; Quan điểm của Hồ Chí Minh về vai trò người thầy*

1. Mở đầu

Hội nghị lần thứ Tám Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI đã ban hành Nghị quyết 29 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hoá, hiện đại hoá trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế. Thời kỳ cách mạng mới đòi hỏi mỗi nhà giáo cần chủ động, tích cực, sáng tạo thực hiện đổi mới, quyết tâm khắc phục tình trạng trì trệ, lạc hậu trong các hoạt động giảng dạy, giáo dục. Do vậy, yêu cầu về phẩm chất và năng lực nhà giáo ngày càng quan trọng. Trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng, từ một thầy giáo Nguyễn Tất Thành cho đến khi trở thành lãnh tụ của Đảng, Nhà nước - Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn rất quan tâm đến giáo dục và đào tạo, về vai trò, nhiệm vụ của người thầy giáo trong sự nghiệp cách mạng của dân tộc Việt Nam. Chính vì vậy, việc học tập, nghiên cứu và vận

dụng những quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về giáo dục, về vai trò người thầy để bồi dưỡng đội ngũ nhà giáo đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục và đào tạo của nước nhà càng có ý nghĩa quan trọng, cấp thiết trong giai đoạn hiện nay.

2. Quan điểm Hồ Chí Minh về vai trò của người thầy

Giáo dục và đào tạo là sự nghiệp chung của Đảng, Nhà nước và toàn xã hội nhưng trực tiếp thực hiện nhiệm vụ là đội ngũ nhà giáo. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, vấn đề then chốt quyết định chất lượng giáo dục chính là đội ngũ những người thầy giáo và cán bộ quản lý giáo dục; tư tưởng đó được thể hiện rõ qua các nội dung sau:

2.1. Người thầy giáo giữ vai trò quan trọng trong sự nghiệp giáo dục

Mục đích cao cả của Chủ tịch Hồ Chí Minh là mong cho dân tộc, nhân dân có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc.

¹ Trường Cán bộ Quản lý Giáo dục Tp. Hồ Chí Minh

Người khẳng định: “Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu” [2, tr.16]. Sự nghiệp giáo dục mà Hồ Chí Minh và Đảng ta dày công thực hiện đảm bảo cơ bản nhất, quyết định nhất cho việc thực hiện thắng lợi mọi đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước và nhân dân ta. Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, người thầy giáo giữ vị trí trung tâm trong hệ thống giáo dục, quyết định đến sự vận hành của cả hệ thống giáo dục. Nhiệm vụ của người thầy gắn liền với nhiệm vụ chính trị. Người thầy vừa mang phẩm chất đạo đức chung của người cách mạng, vừa mang phẩm chất đạo đức của nghề dạy học.

Hồ Chí Minh luôn đề cao vai trò của các nhà giáo đối với xã hội. Người nhấn mạnh: “Những người thầy giáo tốt là những người vẻ vang nhất, là những anh hùng vô danh”. Trong bài phát biểu tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội (10/1964) Người nói: “Có gì vẻ vang hơn là nghề đào tạo những thế hệ sau này tích cực góp phần xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản. Người thầy giáo tốt - thầy giáo xứng đáng là thầy giáo - là người vẻ vang nhất, dù tên tuổi không đăng trên báo, không được thưởng huân chương. Song những người thầy giáo tốt là những người anh hùng vô danh. Đây là một điều rất vẻ vang, nếu không có thầy giáo dạy dỗ cho con em nhân dân thì làm sao mà xây dựng chủ nghĩa xã hội được. Vì vậy, nghề thầy giáo rất quan trọng, rất vẻ vang” [8, tr.333].

“Mọi lý thuyết đều là màu xám, chỉ cây đời là mãi mãi xanh tươi”. Sách vở, giáo trình, tài liệu dù tốt, dù hay đến đâu chẳng nữa nếu không có người thầy hướng dẫn, giảng giải, phân tích, đúc kết

cũng không thể phát huy hết tác dụng. Bằng sức lực, kinh nghiệm, tâm huyết, trí tuệ và tấm gương của người thầy những tri thức khoa học, giá trị nhân văn, bản sắc của dân tộc và tinh hoa văn hoá của nhân loại đã được truyền thụ, chuyển tải, gửi gắm cho thế hệ trẻ để họ trở thành những người lao động chân chính, những cán bộ mẫn cán, những nhà khoa học tài năng đóng góp thiết thực, hiệu quả cho đất nước. Do vậy, Hồ Chí Minh khẳng định: “Không có thầy giáo thì không có giáo dục” [5, tr.184].

“Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người”. Với tầm nhìn chiến lược của một vĩ nhân, một nhà chính trị, một hiền triết, Chủ tịch Hồ Chí Minh đánh giá rất cao vai trò người thầy trong công cuộc kiến thiết nước nhà. Theo Hồ Chí Minh, người thầy, người trí thức, người chiến sĩ trên mặt trận tư tưởng - văn hóa có sứ mệnh quan trọng là hun đúc nguyên khí quốc gia, đào tạo lớp người tài - đức kế tục sự nghiệp cách mạng của dân tộc và nhân dân ta. Và Hồ Chí Minh đã giao phó nhiệm vụ quan trọng, khó khăn cho đội ngũ nhà giáo. Đây là nhiệm vụ rất vẻ vang nhưng rất nặng nề của những người theo đuổi sự nghiệp trồng người.

2.2. Phẩm chất và năng lực của người thầy quyết định chất lượng đào tạo con người; người thầy phải tâm huyết với nghề, tiêu biểu về nhân cách đạo đức, lối sống và thương yêu con người

Chủ tịch Hồ Chí Minh đặt người thầy ở vị trí cao quý nhưng Người cũng đòi hỏi ở các thầy, cô giáo một trách

nhiệm rất nặng nề. Để thực hiện nhiệm vụ quan trọng của mình thì trước hết “thầy phải xứng đáng là thầy, thầy phải được lựa chọn cẩn thận vì không phải ai cũng làm thầy được”. Thầy cô giáo là những người khai sáng trí tuệ, mở mang tri thức, thắp sáng ngọn lửa tâm hồn cho người học. Người nói: “Óc những người tuổi trẻ trong sạch như một tấm lụa trắng, nhuộm xanh thì nó sẽ xanh, nhuộm đỏ thì nó sẽ đỏ, vì vậy sự học tập ở nhà trường có ảnh hưởng rất lớn cho tương lai của thanh niên và tương lai của thanh niên là tương lai của nước nhà” [3, tr.102]. “Thầy tốt thì ảnh hưởng tốt, thầy xấu thì ảnh hưởng xấu” [6, tr.492]. Vì vậy, Hồ Chí Minh đòi hỏi, trước hết người thầy phải trở thành tấm gương sáng, “phải là kiểu mẫu về mọi mặt, tư tưởng, đạo đức, lối làm việc”. Người nhấn mạnh: “Chính trị là đức, chuyên môn là tài, có tài mà không có đức là hỏng” hay “chính trị là linh hồn, chuyên môn là xác. Có chuyên môn mà không có chính trị thì chỉ là cái xác không hồn” [9, tr.269]. Một tấm gương sáng của người thầy có sức lan tỏa rất lớn đến cả một lớp người, ngược lại một thói quen xấu, một hành vi thiếu chuẩn mực của người thầy có thể làm mất niềm tin cả một thế hệ. Giáo dục được người thầy giáo được cả một thế hệ.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nhấn mạnh chuyên môn, nghiệp vụ của người thầy: “Có tài mà không có đức là hỏng, có đức mà chỉ i tờ thì dạy thế nào” [9, tr.269]. Theo Người, người thầy phải có kiến thức vững vàng, sâu rộng về chuyên môn, trong đó kết hợp nhuần nhuyễn giữa lý thuyết, thực tế và kinh nghiệm. Hơn nữa, người thầy không chỉ cần có

vốn sống, vốn hiểu biết rộng rãi về con người, về tự nhiên và xã hội mà còn phải có óc sáng tạo, nhạy bén, luôn đi tìm cái mới thì hiệu quả giảng dạy, giáo dục mới được đảm bảo, mới thực sự trở thành người thầy giỏi. Vì thế, Người mong muốn “giáo viên cũng phải tiến bộ cho kịp thời đại thì mới làm được nhiệm vụ. Chớ tự túc, tự mãn, cho là giỏi rồi thì dừng lại. Mà dừng lại là lùi bước, là lạc hậu, mình tự đào thải trước. Cho nên phải cố gắng học tập để cải tạo mình, cải tạo tư tưởng của mình, cải tạo con em và giúp vào việc cải tạo xã hội” [6, tr.489]. Do vậy, Hồ Chí Minh yêu cầu người thầy phải chú ý rèn luyện cả đức và tài. Người nhấn mạnh đạo đức của người thầy, phải có chính trị trước rồi có chuyên môn, đức phải có trước tài, đạo đức nền tảng để tài năng phát huy, tỏa sáng.

Gắn liền với tình cảm thương yêu học trò là phẩm chất đạo đức “thật thà yêu nghề” của người thầy. Nó được biểu hiện trước hết là sự gắn bó, thiết tha với nghề nghiệp trong bất cứ hoàn cảnh nào. Chủ tịch Hồ Chí Minh thường căn dặn những người làm thầy: “Nên yên tâm công tác”, không nên “đứng núi này trông núi nọ, muốn thay đổi công tác, kèn cựa vì địa vị” [6, tr.499]. Người thầy yêu nghề phải có tinh thần khắc phục mọi khó khăn, gian khổ để hoàn thành tốt nhiệm vụ, góp phần đưa sự nghiệp giáo dục nước nhà phát triển.

Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Người huấn luyện phải học tập mãi thì mới làm tốt được công việc của mình. Người huấn luyện nào tự cho mình là biết đủ cả rồi thì người đó là dốt nhất”. Người dẫn lại câu nói của Khổng Tử: “Học không biết chán, dạy không biết mỏi” và lời dạy của V.I.Lênin: “Học, học nữa,

học mãi” để nhấn mạnh rằng người thầy giáo nào tự mãn cho mình giỏi rồi mà dừng việc học lại là lùi bước, là lạc hậu, là tự đào thải mình. Phải thường xuyên tự bồi dưỡng, nâng cao trình độ chuyên môn, phương pháp sư phạm để thực sự là tấm gương sáng cho người học noi theo.

2.3. Người thầy phải là những người lấy việc phục vụ nhân dân, phụng sự Tổ quốc làm mục tiêu phấn đấu suốt đời; người thầy phải có tinh thần đoàn kết, kỷ luật, phát huy dân chủ trong nhà trường

Hồ Chí Minh yêu cầu người thầy - người trí thức phải đi vào quần chúng, phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, phục vụ cách mạng, lấy hạnh phúc của nhân dân làm cơ sở. Theo Người, để trở thành một trí thức phải xứng đáng với 11 chữ: “Đại học chi đạo, tại minh minh đức, tại thân dân”. “Minh minh đức tức là chính tâm. Thân dân tức là phục vụ nhân dân, đặt lợi ích của nhân dân lên trên hết” [5, tr.214-217]. Người thầy phải nhận thức được trách nhiệm phục vụ nhân dân, phụng sự Tổ quốc làm mục tiêu phấn đấu suốt đời, phải đồng hành với dân tộc tiến hành đấu tranh giải phóng dân tộc và xây dựng đất nước phồn vinh. Muốn làm được điều đó, người thầy giáo phải cải tạo tư tưởng bản thân mình và “cần xây dựng tư tưởng dạy học để phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân”, không ngừng trau dồi đạo đức cách mạng, phải có chí khí cao thượng, với tinh thần cách mạng “tiên ưu hậu lạc”.

Theo quan điểm Hồ Chí Minh, tức là người thầy cũng phải biết bằng nhiều cách khác nhau tham gia vào quá trình sản xuất vật chất của xã hội; phải hoà mình vào công nông, phổ biến văn hoá, nâng cao tri thức khoa học - kỹ thuật cho công nông để họ làm việc tốt hơn, sản xuất tốt hơn, đem lại hiệu quả kinh tế cao hơn. Vì vậy, các bậc trí thức “có cái trách nhiệm nặng nề và vẻ vang là làm gương cho dân trong mọi việc. Dân ta đã đấu tranh rất dũng cảm. Lẽ tất nhiên giới trí thức phải hy sinh đấu tranh dũng cảm hơn nữa để làm gương cho nhân dân” [3, tr.381-382]. Theo Người, những người thầy muốn làm tròn nhiệm vụ thì phải “1. Khổ cán, 2. Hạnh cán, 3. Thực cán”, nghĩa là làm việc hết sức mình, làm việc chất lượng, làm việc có hiệu quả, có năng suất [2, tr.259].

“Đoàn kết, đoàn kết, đại đoàn kết. Thành công, thành công, đại thành công” [7, tr.350]. Người dặn dò: “Trước hết là phải đoàn kết. Đoàn kết thật sự, giữa thầy và thầy, giữa thầy và trò, giữa trò và trò, giữa cán bộ và công nhân. Toàn thể nhà trường phải đoàn kết thành một khối, đoàn kết phải thật sự trăm phần trăm chứ không phải chỉ là đoàn kết miệng” [8, tr.333]. Trong môi trường sư phạm, Hồ Chí Minh hiểu rất rõ giá trị của sự đoàn kết. Đoàn kết sẽ tạo ra bầu không khí vui vẻ, thoải mái, kích thích sự khám phá trong giảng dạy và nghiên cứu; đồng thời sẽ tạo ra môi trường thi đua lành mạnh, phát huy được khả năng của cá nhân và sức mạnh của tập thể, cống hiến cho sự nghiệp giáo dục. Chính vì vậy, Người luôn giáo dục tinh thần đoàn kết trong đội ngũ thầy cô giáo và

coi đây là phẩm chất đạo đức quan trọng của người thầy.

Chủ tịch Hồ Chí Minh có thái độ rất kiên quyết với chủ nghĩa cá nhân, coi nó là mầm độc đẻ ra hàng trăm thứ bệnh nguy hiểm, quái ác như: quan liêu, bè phái, tham ô, lãng phí, trục lợi, địa vị, tự cao tự đại... Theo Người, muốn chống chủ nghĩa cá nhân trong ngành giáo dục, người thầy phải là “người trí thức của giai cấp công nhân, hết lòng hết sức phục vụ công nông”, làm việc gì phải nghĩ đến lợi ích chung trước, lợi ích riêng sau.

Theo Hồ Chí Minh, người thầy còn phải có tinh thần dân chủ, phát huy cao độ tinh thần dân chủ xã hội chủ nghĩa trong nhà trường: *Với đồng chí, đồng nghiệp* cần mạnh dạn phê bình và thật thà phê bình. Mỗi thầy cô giáo phải tự đánh giá mình để thấy mình có ưu điểm và hạn chế, từ đó tự điều chỉnh trước. Tự phê bình là công việc thường xuyên hàng ngày và phải xuất phát từ ý muốn đoàn kết. Tự phê bình và phê bình là phải thật thà, trung thực, không được che đậy khuyết điểm, không được lợi dụng nguyên tắc tự phê bình và phê bình để công kích, đả phá nhau. Không được né tránh, nể nang, dĩ hoà vi quý, mà phải nhìn nhận, đánh giá người khác một cách khách quan, công bằng. Tự phê bình và phê bình phải khéo và tinh tế, phải có tình đồng chí, đồng nghiệp. Tự phê bình và phê bình là để xây dựng tập thể đoàn kết, phát triển. *Với người học*, Người nói: “Trong trường cần có dân chủ. Đối với mọi vấn đề thầy và trò cùng nhau thảo luận, ai có vấn đề gì đều thật thà phát biểu. Điều gì chưa thông suốt thì hỏi, bàn cho thông suốt. Dân chủ nhưng trò phải kính thầy, thầy phải quý

trò, chứ không phải cá đối bằng đầu” [4, tr.456]. Đây là mối quan hệ tốt đẹp của thầy và trò trong xã hội dân chủ, đó là sự kế thừa những giá trị đạo lý tôn sư trọng đạo của dân tộc ta.

3. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào việc bồi dưỡng đội ngũ nhà giáo đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục và đào tạo

Thấm nhuần tư tưởng Hồ Chí Minh, Đảng và Nhà nước đã nhận thức rõ vị trí, vai trò của giáo dục và đào tạo, về vai trò, năng lực và phẩm chất của người thầy trong sự nghiệp cách mạng của dân tộc Việt Nam. *Luật Giáo dục* khẳng định: “Phát triển giáo dục là quốc sách hàng đầu nhằm nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài” (Điều 9). Văn kiện Hội nghị Trung ương 2 khoá VIII của Đảng chỉ rõ: “Giáo viên là nhân tố quyết định chất lượng của giáo dục và được xã hội tôn vinh”.

Nghị quyết 29-NQ/TW của Đảng đã đưa ra mục tiêu tổng quát để đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục nước nhà: “Tạo chuyển biến căn bản, mạnh mẽ về chất lượng, hiệu quả giáo dục, đào tạo; đáp ứng ngày càng tốt hơn công cuộc xây dựng, bảo vệ Tổ quốc và nhu cầu học tập của nhân dân. Giáo dục con người Việt Nam phát triển toàn diện và phát huy tốt nhất tiềm năng, khả năng sáng tạo của mỗi cá nhân; yêu gia đình, yêu Tổ quốc, yêu đồng bào; sống tốt và làm việc hiệu quả”. “Xây dựng nền giáo dục mở, thực học, thực nghiệp, dạy tốt, học tốt, quản lý tốt; có cơ cấu và phương thức giáo dục hợp lý, gắn với xây dựng xã hội học tập; bảo đảm các điều kiện nâng cao chất

lượng; chuẩn hóa, hiện đại hóa, dân chủ hóa, xã hội hóa và hội nhập quốc tế hệ thống giáo dục và đào tạo; giữ vững định hướng xã hội chủ nghĩa và bản sắc dân tộc. Phần đầu đến năm 2030, nền giáo dục Việt Nam đạt trình độ tiên tiến trong khu vực” [1, tr.27-28].

Nghị quyết 29 đã chỉ rõ vai trò của giáo dục - đào tạo đối với sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá trong bối cảnh toàn cầu hoá và hội nhập với quốc tế và khu vực. Nghị quyết đã vạch rõ 9 giải pháp cơ bản, trong đó, phát triển đội ngũ nhà giáo được xem là giải pháp then chốt. Chính trên ý nghĩa đó, trách nhiệm của người thầy giáo đối với quốc gia, dân tộc lại càng quan trọng. Do vậy, để đổi mới toàn diện, căn bản giáo dục Việt Nam theo tinh thần Nghị quyết Trung ương 8 khoá XI, yêu cầu đặt ra đối với mỗi nhà giáo lại càng cao hơn, nặng nề hơn, cụ thể trên các mặt sau:

Thứ nhất, về bản lĩnh chính trị, phẩm chất đạo đức đối với nhà giáo

Dưới sự lãnh đạo của Đảng, nhân dân ta đã tiến hành cuộc kháng chiến cứu nước lâu dài, gian khổ và vô cùng vẻ vang, với chiến thắng lẫy lừng Điện Biên Phủ 1954 và Đại thắng mùa Xuân 1975, bảo vệ nền độc lập và thống nhất Tổ quốc. Đó là thiên anh hùng ca giải phóng dân tộc được viết nên bằng xương máu của nhiều thế hệ, bằng sức mạnh của mấy ngàn năm văn hiến, bằng ý chí sắt đá của cả dân tộc “thà hy sinh tất cả chứ nhất định không chịu mất nước, nhất định không chịu làm nô lệ” [2, tr.1018]. Tình

cảm yêu nước thiêng liêng đó đã trở thành truyền thống văn hoá của dân tộc đã lan rộng, thấm sâu vào từng con tim và khối óc của biết bao thế hệ con người Việt Nam. Bản lĩnh chính trị của người thầy trong giai đoạn cách mạng hiện nay là vô cùng quan trọng. Bởi lẽ, nó là “điểm tựa” cho mọi nhận thức và hành động của người thầy để họ phát huy tốt vai trò và trách nhiệm đối với đất nước, với nhân dân.

Trong điều kiện hội nhập và toàn cầu hóa, người thầy giáo thường xuyên được tiếp cận với các phương tiện kỹ thuật, công nghệ hiện đại, nắm bắt được những thông tin mới, đa dạng, nhiều chiều và hết sức phức tạp. Nếu không trang bị nền tảng tư tưởng của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, nếu thiếu hiểu biết đầy đủ, sâu sắc về lịch sử đất nước và truyền thống văn hoá Việt Nam làm hệ quy chiếu để chất lọc, lựa chọn những thông tin có ích cho dân, cho nước thì họ khó tránh khỏi những ảnh hưởng tiêu cực do mặt trái của toàn cầu hóa gây ra, làm suy yếu chất lượng nguồn lực trí tuệ của dân tộc. Bởi lẽ, một trong những chức năng, nhiệm vụ của người trí thức nói chung, nhà giáo nói riêng là tuyên truyền văn hoá, giáo dục và đào tạo nâng cao dân trí, hình mẫu nhân cách cho xã hội. Một khi có được bản lĩnh chính trị, tư tưởng vững vàng trước những tác động tiêu cực, họ chính là những chiến sĩ tiên phong trên mặt trận văn hoá, tư tưởng, thực hiện công tác giáo dục truyền thống của dân

tộc, lý tưởng, đạo đức cách mạng và là tấm gương sáng cho thế hệ trẻ noi theo.

“Bản thân nhà giáo dục cũng cần phải được giáo dục” (C.Mác). Người thầy giáo cần phải tu dưỡng, rèn luyện bản lĩnh chính trị và đạo đức nhà giáo, đó là: cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư, trung với nước, hiếu với dân, để nhiệm vụ nào cũng hoàn thành, khó khăn nào cũng vượt qua, sẵn sàng nhận lấy trách nhiệm phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân làm mục tiêu phấn đấu suốt đời, đồng hành với dân tộc tiến hành đấu tranh giải phóng dân tộc và xây dựng đất nước phồn vinh. Đó chính là đạo đức cách mạng mà mỗi người trí thức nói chung, người thầy nói riêng phải rèn luyện thường xuyên, lâu dài. Bởi lẽ, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, “Đạo đức cách mạng không phải trên trời sa xuống. Nó do đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hàng ngày mà phát triển và củng cố. Cũng như ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong” [7, tr.301]. Và chỉ khi thực hiện được điều này người thầy mới vững vàng vượt qua trước mọi khó khăn, cám dỗ để làm tròn bổn phận. Do vậy, Người yêu cầu mỗi người thầy luôn tự ý thức trau dồi đạo đức cách mạng: “Mỗi con người, ngày hôm qua là vĩ đại có sức hấp dẫn lớn, không nhất định hôm nay và ngày mai vẫn được mọi người yêu mến và ca ngợi, nếu lòng dạ không trong sáng nữa, nếu sa vào chủ nghĩa cá nhân” [9, tr.567].

Thứ hai, về năng lực chuyên môn đối với nhà giáo

Mỗi thầy cô giáo phải luôn học tập để nâng cao trình độ về mọi mặt. Người yêu cầu, ngày nay không thể lãnh đạo chung chung được nữa, chỉ có lòng nhiệt tình không thôi thì chưa đủ, mà còn phải có tri thức nữa. Vấn đề này càng có ý nghĩa lớn khi liên hệ, vận dụng vào tình hình hiện nay khi nhân loại đã có những bước tiến khổng lồ và nhanh chóng về khoa học - công nghệ; khi Việt Nam đang ở thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá, gắn với phát triển kinh tế tri thức. Trong thời đại như vậy, dừng lại, thậm chí là tiến chậm là bị tụt hậu, là bị thụt lùi so với dòng chảy của tri thức nhân loại.

Thực hiện tốt yêu cầu này là quán triệt quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về lý tưởng và mục đích học tập, phấn đấu của người thầy, người trí thức. Mỗi nhà giáo phải xác định mục đích “Học để làm gì? Học để phục vụ ai?” [3, tr.684]. Theo Người, *trước hết* là: “học để làm việc”. Biết làm việc vừa là năng lực, nhưng xét sâu xa nó lại đồng thời là đạo đức, là biểu hiện văn hóa chính trị của mỗi người. *Hai là*, “học để làm người”. Người thầy có trách nhiệm hướng dẫn cho nhân dân, tức là gương mẫu, đòi hỏi và bắt buộc người khác làm tròn nghĩa vụ công dân. *Ba là*, học để “làm cán bộ”, tức là học để làm tròn chức trách của mình. Chỉ có học “biết làm việc”, “biết làm người” mới có thể

“biết làm cán bộ” để phụng sự đoàn thể, phụng sự giai cấp và nhân dân, phụng sự Tổ quốc và nhân loại.

Thứ ba, về tinh thần đoàn kết, hợp tác đối với nhà giáo

Thời gian qua, trong một số trường học, cơ sở khoa học có tình trạng thiếu tinh thần hợp tác, thiếu không khí khoa học nghệ thuật với tình bạn và lòng quý trọng lẫn nhau, những mâu thuẫn, những va chạm đã làm tổn thương các mối liên kết, khiến cho tập thể gặp khó khăn trong việc tập trung cố gắng của từng thành viên vào việc thực hiện các nhiệm vụ chung. Do tư tưởng cục bộ cộng với nhiều chính sách chậm được đổi mới nên sự liên kết giữa các cơ quan nghiên cứu khoa học chưa thực hiện được, làm giảm cả chất lượng nghiên cứu lẫn chất lượng giảng dạy.

Kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa đã làm cho nhiều thầy cô giáo năng động hơn, chú trọng đến hiệu quả công việc, nỗ lực làm việc để khẳng định mình, nhưng đồng thời cũng nảy sinh ở không ít người “đầu óc thực dụng”, coi trọng kinh tế hơn tinh thần, trước mắt hơn tương lai, lợi ích cá nhân hơn giá trị cộng đồng, coi nhẹ các giá trị chính trị xã hội. Khuynh hướng thương mại hoá đã len lỏi vào nhiều lĩnh vực của hoạt động trí tuệ. Vì thế, cần tăng cường tinh thần đoàn kết, hợp tác trong hoạt động khoa học, văn hoá; phòng chống và đấu tranh chống những biểu hiện tiêu cực, cá nhân chủ nghĩa trong đội ngũ nhà giáo và các hoạt động khoa học.

Trong mỗi nhà trường, để có sự phát triển nhanh, bền vững cần phải có sự đồng tâm hiệp lực của tất cả mọi người. Trong đó, vai trò của người lãnh đạo, quản lý trực tiếp đội ngũ giảng viên là hết sức quan trọng. Bởi lẽ, mỗi lời nói, hành động của họ đều tác động rất mạnh mẽ, rất sâu sắc đến tinh thần, thái độ, tình cảm, chất lượng, hiệu quả công việc của người thầy. Do vậy, trong công tác lãnh đạo trí thức nói chung, nhà giáo nói riêng, người cán bộ lãnh đạo phải thấm nhuần sâu sắc di huấn của Chủ tịch Hồ Chí Minh phải xuất phát từ niềm tin đối với con người, bởi vì “mỗi con người đều có Thiện và Ác ở trong lòng. Ta phải biết làm cho phần tốt ở trong mỗi con người nảy nở như hoa mùa xuân và phần xấu bị mất dần đi, đó là thái độ của người cách mạng” [9, tr.567].

Thứ tư, về nêu gương đối với nhà giáo

Nhà giáo là tấm gương cho nhân dân, cho thế hệ trẻ của đất nước noi theo. Người thầy nêu gương rõ nét nhất ở các phương diện sau: 1) Người thầy có trách nhiệm đi tiên phong trong việc tự học, tự nghiên cứu nâng cao năng lực công tác, trình độ chuyên môn để đáp ứng yêu cầu của nhiệm vụ được phân công. Đây không chỉ là một trong những đặc thù của người trí thức, mà theo Chủ tịch Hồ Chí Minh còn là một nhiệm vụ hàng đầu của trí thức, của nhà giáo - “chỉ có một thứ ham là ham học, ham làm, ham tiến bộ” [3, 489]; 2) Người thầy phải gương mẫu thực hiện tốt các chủ trương, chính sách

của Đảng và Nhà nước, đi đầu trong mọi công việc của cơ quan, đơn vị, công tác được đoàn thể giao phó, làm việc hết sức mình, làm việc chất lượng, làm việc có hiệu quả, có năng suất; 3) Bản thân mỗi người thầy giáo phải xây dựng cho mình một phong cách sống khiêm tốn, giản dị, điều độ, ngăn nắp, vệ sinh, yêu lao động, không ham danh lợi, chức quyền. Lối sống mẫu mực mà mỗi người thầy thể hiện không chỉ bảo tồn những giá trị văn hoá tốt đẹp của dân tộc Việt Nam, mà còn góp phần nâng cao ý thức tôn trọng pháp luật, hình thành tác phong công nghiệp cho người lao động; đưa lối sống văn hóa thấm sâu vào từng người, trong mỗi gia đình, khu dân cư, công sở, doanh nghiệp... góp phần tạo sự thống nhất về tư tưởng và hành động trong mọi tầng lớp nhân dân để xây dựng và phát triển đất nước; 4) Người thầy không chỉ chọn lọc, tiếp thu những tinh hoa, trí tuệ của nhân loại, mà còn có trách nhiệm giới thiệu, thể hiện và phổ biến với loài người tiến bộ trên toàn thế giới về truyền thống văn hoá của dân tộc ta, tinh thần yêu nước của nhân dân ta đã được hun đúc qua hàng nghìn năm văn hiến. Đó chính sự kết tinh tinh thần và trí tuệ của cả dân tộc Việt Nam - dân tộc yêu chuộng hoà bình, công lý, là người bạn đáng tin cậy cho sự hợp tác và phát triển. Tất cả những giá trị đó cần được thể hiện qua chính phong cách, lối sống, tư duy, hành động, chất lượng, hiệu quả của công việc mà mỗi trí thức đảm nhận trách nhiệm trước Tổ quốc và nhân dân.

4. Kết luận

Trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh, tư tưởng về giáo dục luôn có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc đối với sự nghiệp cách mạng Việt Nam. Thực hiện tư tưởng của Người, trong thời gian qua, Đảng và Nhà nước đã xây dựng đội ngũ nhà giáo đông đảo về số lượng và chất lượng ngày càng cao đã góp phần quan trọng vào thành công chung cho sự nghiệp cách mạng của dân tộc ta, đưa đất nước ta từng bước phát triển và hội nhập với thế giới. Nghị quyết 29 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hoá, hiện đại hoá trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế. Thời kỳ cách mạng mới đòi hỏi mỗi nhà giáo cần chủ động, tích cực, sáng tạo thực hiện đổi mới, quyết tâm khắc phục tình trạng trì trệ, lạc hậu trong các hoạt động giảng dạy, giáo dục. Vận dụng các quan điểm của Hồ Chí Minh về vai trò người thầy vào việc xây dựng, bồi dưỡng đội ngũ nhà giáo hiện nay là kế thừa và phát triển tư tưởng của Người trong thời kỳ mới. Người thầy là yếu tố quyết định đến chất lượng giáo dục, sản phẩm của dạy học là tương lai của dân tộc. Vì vậy, mỗi thầy giáo, cô giáo cần quán triệt đầy đủ, sâu sắc, toàn diện hơn những lời dạy quý báu, những quan điểm của Hồ Chí Minh về giáo dục, về vai trò, trách nhiệm của người thầy giáo đối với Tổ quốc, với nhân dân. Và bản thân người thầy phải quyết tâm nỗ lực, phấn đấu nhiều hơn, tích cực hơn góp phần xây dựng một nguồn nhân lực lớn mạnh cho đất nước, quyết định thắng lợi vào sự nghiệp đổi mới của Đảng, Nhà nước và nhân dân ta.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (2013), *Nghị quyết Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 4, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
3. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 5, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
4. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 7, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
5. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 8, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
6. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 9, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
7. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 10, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
8. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 11, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
9. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 12, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
10. Hội đồng Lý luận Trung ương, *Kỷ yếu Hội thảo khoa học - Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục đại học Việt Nam theo tinh thần Nghị quyết Trung ương 8 Khóa XI*.

**APPLYING HO CHI MINH'S POINTS OF VIEW ON THE ROLE
OF TEACHERS INTO FOSTERING TEACHER STAFF'S QUALITIES
IN ORDER TO MEET THE EDUCATION AND TRAINING REFORM
REQUIREMENTS**

ABSTRACT

In the legacy of Ho Chi Minh's thoughts, His thoughts on education ever always have a profoundly theoretical and practical significance for Vietnam's revolutionary cause. Applying His thoughts on the teachers' role into the training and fostering of today's teaching staffs calls for the inheritance and the development of His thoughts in the new period. Teachers are decisive factors to the qualities of education, and the educational products are the future of a nation. Therefore, each teacher needs to be fully aware of His precious teachings as well as His thoughts on education, and on the roles and the responsibilities of the teachers towards their country and their fellow men.

Keywords: *teacher; Ho Chi Minh's thought; Ho Chi Minh's points of view on the role of teachers*